

ПЕРАХОДНАСЦЬ / НЕПЕРАХОДНАСЦЬ ДЗЕЯСЛОВАЎ

У залежнасці ад характару накіраванасці дзеяння на аб'ект дзеясловы падзяляюцца на пераходныя і непераходныя.

Пераходныя дзеясловы абазначаюць дзеянне, якое непасрэдна пераходзіць на аб'ект – назоўнік у форме вінавальнага (роднага) склону без прыназоўніка: «чакаць вясну», «радавацца сустрэчы», «усміхацца сябрам». Прамы аб'ект у форме роднага склону ўжываецца пры пераходных дзеясловах у выпадках наяўнасці адмоўя *не*: «не звярнуць увагі», «не напісаць нататкі» (але адушаўлёныя назоўнікі выкарыстоўваюцца пераважна ў вінавальным склоне: «не бачылі Ірыну»); значэння аб'екта часовага карыстання пры дзеясловах *браць, прасіць, даць*: «браць алоўка», «прасіць лодкі»; не поўнага, а толькі частковага ахопу дзеяннем: «наліць малака», «выпіць вады»; наяўнасці ў дзеясловах прыставак *на-, папа-*: «нарассыпаць пялёсткаў», «папачытаць кніг»; пры дзеясловах *асцэрагацца, баяцца, дамагацца, дабівацца, палюбацца, патрабаваць, прасіць, ссоромецца*: «баяцца холаду», «дамагацца праўды».

Непераходныя дзеясловы абазначаюць дзеянне, не накіраванае на прамы аб'ект: «любавацца прыгажосцю», «дзяквалаць за дапамогу», «думаць пра заняткі». Да непераходных адносяцца таксама дзеясловы з абазначэннем стану асобы або прадмета: «стаяць», «сядзець», «расці», «згінацца», «шумець» і пад. Усе дзеясловы з постфіксам *-ся (-ца)* заўсёды непераходныя.

Пры вызначэнні пераходнасці непераходнасці дзеяслова пад увагу бярэцца яго значэнне ў кантэксце: «Алена **спявае** песню» (пераходны), «Алена **спявае** прафесійна» (непераходны).

Т.Я.Старасценка